

МОЎНАЯ СІНЕРГІЯ

19.02.2018/№8

Беларуская мова спрабуе дастукацца да сэрца жыхароў нашай краіны ў розных формах.

У век інфармацыйных тэхналогій менавіта яны могуць дапамагчы абудзіць цікавасць да роднага слова. І першыя крокі ў гэтым накірунку ўжо зроблены.

За распрацоўку метадалогіі канвертавання электроннага арфаграфічнага запісу беларускіх слоў у фанетычную транскрыпцыю і стварэнне першага поўнага беларускага лінгвістычнага даведніка адзначаны калектыў навукоўцаў НАН Беларусі. Ад Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа – доктар філалагічных навук Валянціна РУСАК і кандыдат філалагічных навук Вераніка МАНДЗІК. Ад Аб'яднанага інстытута праблем інфарматыкі (АІПІ) – магістр фізіка-матэматычных навук Станіслаў ЛЫСЫ (на фота) і кандыдат тэхнічных навук Юрась ГЕЦЭВІЧ.

Навукоўцы прадставілі поўную транскрыпцыю 117 тыс. слоў беларускай мовы. Прычым складаныя ці неўсталяваныя выпадкі падаюцца з варыянтамі вымаўлення. Таксама ў выданні сістэмна прадстаўлены пачобныя націскі ў складаных словах. Аналагаў гэтай працы няма на славянскай прасторы. Такое мог зрабіць толькі сапраўды апантаны сваёй працай калектыў.

Чаму арфаэпія? Справа ў тым, што вуснае ўжыванне беларускай мовы ўсё ж пашыраецца: яна гучыць на тэлебачанні, у тэатрах і аўдыторыях ВУНУ. Але ці ўсе валодаюць узорным літаратурным маўленнем? «Нам трэба было і паказаць прыклад, і сістэматызаваць назіранні веды. Важна ўлічыць, што на асабліваці маўлення ўплываюць мясцовыя дыялекты. За абразчык бярэцца мова цэнтральнай часткі Мінскай вобласці. Ды насамрэч мова – гэта своеасаблівы космас. Уявіце, мой калега Мікалай Нілавіч Крыўко ўсё жыццё працаваў над стварэннем слоўніка сінонімаў. І нават жыцця на гэтую справу не хапіла», – кажа В.Русак.

Паскорыць працу мовазнаўцаў здольны калегі з АІПІ. «Па самых сціпрых падліках, мы ашчадзілі пяць чалавека-гадоў. Але без дапамогі камп'ютэрнай апрацоўкі гэтая лічба была б большай – 12–15 гадоў», – заўважае даследчыца, якая мае вялікі вопыт працы над складаннем слоўнікаў. Сёння яны шукаюць зацікаўленых калег за межамі краіны. Напрыклад, Ю.Гецэвіч выйграў грант на стажыроўку ў Германіі, дзе не толькі знаёміцца з аналагічнымі напрацоўкамі, але і прадстаўляе нашы поспехі.

Беларуская мова прыцягвае ўвагу навукоўцаў з іншых краін не толькі сваёй сакавітасцю, але і зразумеласцю. «Калі гаворыш па-беларуску, няма, нават, праблем у камунікацыі з палякамі, чэхамі, украінцамі. Хацелася, каб у будучым у нас з'явіўся сінхронны перакладчык з беларускай на іншыя мовы свету. Уявіце, як было б добра чуць з міжнароднай трыбуны выступ па-беларуску. А хто хоча зразумець сэнс – калі ласка, гучыць і пераклад. Вельмі важна, што такія даследаванні своечасовыя – гэта пашырыць нашы моўныя абсягі», – заўважае В.Мандзік.

Акрамя карэцый маўлення ёсць попыт і на дапамогу ў праверцы арфаграфіі і пунктуацыі. Нават сёння мы ўсё яшчэ не маем якасных электронных перакладчыкаў і праграм праверкі тэкстаў. А яны вельмі патрэбны і навучэнцам, і тым, хто штодня піша на роднай мове. Зараз спецыялісты з АІПІ развіваюць такую праграму на базе платформы corpus.by. Добра, каб памкненні былі кансалідаваны і падтрыманы на ўзроўні дзяржаўных праектаў. Моцы і задумаў хапае. Ёсць і гіпатэтычны экспертны патэнцыял: зараз цікавасць да вывучэння нашай мовы працягваюць славісты з розных універсітэтаў свету. Пакуль што навукоўцы разлічваюць і на фінансавую падтрымку з боку фонда фундаментальных даследаванняў. «Нам не хапае агульнай трывалай электроннай моўнай платформы, няма вялікага адваротнага слоўніка беларускай мовы, у якім вельмі зацікаўлены літаратары і лінгвісты», – заўважае В.Русак.

ТОП-10 НАН БЕЛАРУСІ 2016

26.02.2018

В ПОИСКЕ КВАНТОВЫХ СОСТОЯНИЙ

26.02.2018

НОВЫЙ ТИП СВЕТОВЫХ ПОЛЕЙ

26.02.2018

ИНТЕРАКТИВНЫЕ МЕТОДЫ ДИАГНОСТИКИ

26.02.2018

ТОЧЕЧНАЯ ЗАЩИТА БИОМОЛЕКУЛ

26.02.2018

МАТЕРИАЛЫ ДЛЯ СОЛНЕЧНЫХ ЭЛЕМЕНТОВ

26.02.2018

УНИКАЛЬНЫЕ МАТЕРИАЛЫ ДЛЯ КОСМОСА

26.02.2018

НАНОГРУЗОВИК ДЛЯ ГЕНОВ

26.02.2018

ОСНОВА «ГЛЮКОСЕНА»

26.02.2018

НЕПОСЛЕДНИЙ КОРДОН

26.02.2018

«БЕЛАЯ ВЕЖА» ПРИВЕЛА К УСПЕХУ

Цікава, што ў кожнага шлях да мовы, як і да храма, – свой. Слысы адзначае: ён з сям’і каталікоў, дзе мова лічыцца Божым дарам і адмаўляцца ад яе – грэх. Больш за тое, павага да беларускай мовы прыйшла з дзяцінства прыкладам бацькоў. Роднае слова неад’емна ішло поруч з ім ад самага нараджэння. В.Мандзік узгадвае, што любоў да мовы ёй прывіла школа і бабуля. Для многіх з нас родная мова ў рэкламных роліках, крамах стала арганічнай. Вучоныя пагаджаюцца: шлях да сэрца моладзі можа пралягаць праз цікавыя конкурсы ці праграмы для мабільных тэлефонаў. Дык можа такім неназойлівым чынам прапанавання і вярта памнажаць ужыванне роднага слова?!

В.Русак не пагаджаецца са сцвярджаннем прадстаўнікоў ЮНЕСКА, згодна з якім у будучым беларускай мове пагражае знікненне. Наша мова развіваецца, выкарыстоўваецца ў розных сферах жыцця, а пераўпэўніць замежных скептыкаў трэба больш шырокім яе прадстаўленнем на міжнародным узроўні. Дарэчы, прыстасаваная яна і да напісання навуковых артыкулаў па любых дысцыплінах.

Спадзяемся, моўная сінергія памкненняў маладых калег і вопыту іх сталых таварышаў дасць новыя вынікі. Плёну і поспехаў!

Сяргей ДУБОВІК

Фота аўтара, «Навука»